

Stepan Stepanian (Baron), Ստեփան Ստեփանեան, ناسته پانه يا ناسته پان

Stepan Stepanian ve Ana Okul öğrencileri, Tabriz, 1908

Ardachès Khodjasarian
06.02.2017
armenian on web
<http://bit.ly/2jUYOB2>

19. yüzyılda Konstantinople (İstanbul) semtlerinden Pera'da (Beyoğlu) Ermenilerin önderliğinde başlatılan fotoğrafçılık mesleği zamanla Küçük Asya'ya (Asie Mineur) orada da Orta Doğu'ya yayılır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Müslüman olmayanlara, bilhassa Ermeni ve Rumlara karşı işlenen kitlesel katliam suçları nedeniyle Ermeni fotoğrafçılar kurtuluşu, Abdullah Biraderler gibi, müslümanlaş[tırıl]makta veya Gabriel Lekegian, Sarafyan Kardeşler gibi güvenlikleri için Orta Doğu'ya veya Yousuf Karsh gibi Yeni Dünya'ya göç ederler. Yaşamını Ermeni davasına adayan Stepan Stepanyan (Stepanian) ise aksi yönü tercih eder.

Ünlü fotoğrafçı Stepan Stepanian (Baron) 1866 (1) yılında Yerevan (Ermenistan) yakınlarında, Norek (2) köyünde doğar. İlkokulu bitirdikten sonra Eçmiadzin (Etchmiadzin, Էջմիածին) Vağarşabat'ta (Վաղարշապատ) sosyal-bilim ve dini eğitimi görür. Öğrenimini tamamladıktan sonra fotoğrafçılık sanatını öğrenmek için Tiflis'e (Tbilissi, Թիֆլիս.) gider.

1890 yılından itibaren, dönemin birçok Ermeni entelektüelinin Avrupa'dan gelen yeni toplumsal hareketlerden Stepanyan da etkilenir. Rus Çarlığı, II. Abdülhamit Osmanlı dönemlerinde, Ermeni köylerin Kürt, Hamidiye Alayları zulüm ve talanlarından kurtarabilmek Ermenilerin yanında mücadele edebilmek için tanınmış Ququnian (3) grubuna 1890 yılında dahil olur. Osmanlı-Rus sınırında arkadaşları ile tutuklanıp kısa bir yargılamadan sonra ömür boyu hapse mahkum olur ve Siberya, Sakhalin Adaları'na (Սախալին) sürgün edilir. Stepanyan, 'Anılar'ında sürgünde bulunduğu cezaevinde, fotoğraf bilgisinden dolayı sağlık durumu ve hasta mahkumlar hakkında bir rapor hazırlamak üzere Moskova'ya gönderildiğini yazar ve sağlık ekibi için onların fotoğrafkarını çekmekle görevlendirilir. Oğlu Hrayr Stepanyan bu görüntülerin Saint Petersburg'daki Hermitage Müzesi'nde saklı olduğunu belirtmekte. Üçüncü kaçış girişiminde Yeprem Han (Եփրեմ Խան Davidyan) ve Hovsep Movsesyan ile önce Amerika'ya daha sonra İstanbul'a, Baku'ya ve 1899 yılında Tebriz'e ulaşırlar.

Tebriz'de Varynka adlı bir Ermeni ile evlenir ve dört çocuğu dünyaya gelir. 'Balam Can' (4) stüdyosunu kurar, Tiflis'ten gerekli materyalleri getirtir ve kısa zamanda ün salar. İran halkının çalkantılı günlerinde Anayasa Devrim hareketine üye olur. Bu dönemde, liderlerin yüzleri kaydedildiğinden fotoğrafçılık yeni bir tanım alır. Stepanyan savaş ve Tebriz'deki olayların çekimini gerçekleştiren ilk Ermeni gazeteci, sosyal-belgesel foto muhabiri olarak onları yayınlamıştır.

Ekim 1908'de Yeprem Han'la birlikte Tebriz'de Ermeni Devrimci Federasyonu (EDF-Taşnak - ՀՅԴ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցություն) ve Sosyal Demokratlar ile bağlantı kurarak gizli 'Komite Sattat'ı kurar EDF kurucularından Rostom (Stepan Zorian), Yeprem Khan, Hovsep Mirzayan ve Stepan Stepanyan aracılığı ile İran EDF'nin desteğini almaya çalışır.

Rus askerleri 1911 yılında Tebriz'e girip birçok militanı tutuklamaya başlar. Stepanyan 1914'de Osmanlı topraklarına, Arze-Rum'a (5) ailesi ile kılık değiştirerek sığınmak zorunda kalır. Yolda oğlu vefat eder. Yerleştiği Erzurum'da da bir fotoğraf stüdyosu kurar.

Maral lakabı ile Stepan Stepanyan mücadelesine devam eder. Osmanlı İmparatorluğu'nun Ermenilere karşı sistematik olarak başlattığı soykırım katliamları sürecinde, 24-25 Nisan 1915'de aralarında Kegham Balasarian, Pilos ve Mihran Terlemejian'ın da bulunduğu 200 kadar kişilik grupta tutuklanır. Ertesi günü Stepan Stepanyan, Aadrani, Balasarian, Frant Köseyan ve Boghos Papklian ile 30 tutuklu Erzincan'a 'soruşturma' için gönderilmek üzere yola çıkartılır ve yolda diğer arkadaşları ile birlikte öldürülür. (6)

Dip notlar

(1) - Bazı kaynaklarda 1868 veya 1870

(2) - Nork, Nurek, Նորք, Հին Նորք

(3) - Gugunyan, Կուկունեան, Kukunyan; <http://www.badanegan.com/2010-11-21-13-02-48/2010-11-21-17-24-48/334-2012-03-28-16-21-12.html>

(4) - Balam Jan, ermenice 'sevgili yavrum' anlamına gelir

(5) - Erzurum - Էրզրում, Garin - Կարին

(6) - *Le génocide des Arméniens*, Raymond Kevorkian, Odile Jacob, 2006

Kaynaklar :

- Gaïdz Minassian, *Le Rêve brisé des Arméniens: 1915*, Flammarion Paris, 2015
- Shahnawaz, *Heves, n°. 183*, 1974
- Janet Lazaryan, *Encyclopedie des Arméniens iraniens*, Helmand Press, 1963
- INSA, *Nouvelles du monde*, 1976 (1395) [اید سدنآ]
- [ت دیان هنری ب خش - پ یشوایی یی یاسمن ذ یوز جهان]
- Yahya Zeka, *Histoire de la photographie et Pioneer Photographes En Iran*, Science et la Culture Company Publishing, 1376 (1957) [تاریخ، فرهنگ و علم شارائات شرکت، 1376]
- [کاء ذ یحیی ایران در پ یشگام عکاسان و عکاسی]
- Ծերունի (Ստեփան Ստեփանյան), *Կուկունեան խմբի արշաւանքը*, «Դիւան ՀՅ Դաշնակցութեան», հատ. 1, Բոստոն
- Wikipedia

Bibliografi :

- Louise Nalbandian The armenian revolutionary movement
- Houri Berberian, Armenians and the Iranian constitutional revolution of 1905-1911

[#ArmenianOnWeb](#)